

Національна
академія наук України

Інститут
української археології та джерелознавства
імені М.С.Грушевського

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

ТВОРИ у 50 томах

Видавнича рада:

Борис ПАТОН — голова
Любомир ВІНАР • Іван ДРАЧ • Аркадій ЖУКОВСЬКИЙ
Іван КУРАС • Володимир ЛИТВИН • Олексій ОНИЩЕНКО
Омелян ПРІЦАК • Френк СИСИН • Ярослав ЯЦКІВ

Головна редакційна колегія:

Павло СОХАНЬ — головний редактор
Ярослав ДАШКЕВИЧ — заст. головного редактора
Ігор ГИРИЧ — відповідальний секретар
Геннадій БОРЯК • Віктор БРЕХУНЕНКО • Іван БУТИЧ
Сергій БІЛОКІНЬ • Василь ДАНИЛЕНКО • Микола ЖУЛИНСЬКИЙ
Олександр КУЧЕРУК • Олександр МАВРІН • Ігор МЕЛЬНИК
Надія МИРОНЕЦЬ • Юрій МИЦИК • Всеволод НАУЛКО
Руслан ПИРІГ • Валерій СМОЛІЙ • Ольга ТОДІЙЧУК
Василь УЛЬЯНОВСЬКИЙ • Ярослав ФЕДОРУК

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

Том 7

Серія
ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ ТА РОЗВІДКИ
(1900–1906)

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ЛЬВІВ
ВИДАВНИЦТВО
«СВІТ»
2005

ББК 63.3 (4 УКР)
Г91

*Затверджено Вченою радою
Інституту української археології та джерелознавства
імені М.С.Грушевського НАН України*

Упорядник Мирон КАПРАЛЬ

Автори коментарів: В.Александрович, М.Бандрівський,
М.Капраль, Я.Клиш, О.Купчипський, Ю.Лукомський, О.Мельник,
М.Мудрий, С.Панькова, В.Петегирич, А.Фелопок

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

ISBN 966-603-223-6
ISBN 966-603-439-5 (т. 7)

- © Інститут української археології та джерелознавства імені М.С.Грушевського НАН України, 2005
- © Коментарі, автори, 2005
- © Видавництво «Світ», дизайн та художнє оформлення, 2005

РОЗДІЛ V

НЕКРОЛОГИ

Д-р ОСТАП ТЕРЛЕЦЬКИЙ

Некрологічна замітка

Ще один некролог — так їх багато в сім році!

На сей раз понесла втрату історично-філософічна секція нашого Товариства. Не стало одного з нечисленних її членів-істориків — д-ра Остапа Терлецького.

Ім'я небіжчика було тісно зв'язане з новішою духовою еволюцією Галицької Русі, і з сього боку життя й діяльність його буде представлена в особній статті, заповідженій для найближчої книжки "Записок" одним з ближчих знайомих покійника* — д-ром Франком. Тут же обмежуся лише коротенькою поминкою по покійнім товариші по секції.

Роджений в 1850 р., в священничій родині, в с. Назірній, під Коломиєю, Остап Терлецький учився в Коломиї й Станіславові, де скінчив гімназію в 1868, потім ходив на філософічний факультет у Львові і скінчив його в 1872 р. Часи студентства його припадали на кінець німецьких часів львівського університету, коли він в історичнім відділі мав такі визначні сили, як Реслер і Цайсберг. Під впливом їх Терлецький заохотився до історичних студій і, скільки пригадую собі з його оповідань, його пізніший перехід до Відня стояв у зв'язку з переходом проф. Цайсберга, у котрого він працював у семінарі, зі Львова до Відня. Слабовитий, скуплений в собі, Терлецький мав багато шансів вийти на кабінетового наукового робітника. Сьому сприяло також і те, що він — не без посередництва Цайсберга, зараз по абсолюторії дістав посаду при Віденській університетській бібліотеці, і мав спромогу дальше працювати науково.

Та знайомість з Драгомановим, що в 1873 загостив до Відня, і вплив, який зробив він на нього, спровадила діяльність Терлецького на іншу дорогу — він звертається до економічних та соціальних питань і входить у стичність з тодішнім поступовим і революційним рухом на Україні й у Росії. При всім своїм піетизмі для Драгоманова покійник не раз висловляв передо мною в приватних розмовах свій жаль, що сі впливи звели його з чисто наукової діяльності, відвели від задуманих праць по історії Галичини на дорогу суспільної роботи, "політики", до якої він не чув себе покликаним, та, дійсно, й не був сотворений для неї. Терлецький стає першим помічником Драгоманова в його заходах коло європеїзування галицької Рутенії, нав'язує за його посередництвом безпосередні зносини з київськими українськими кругами (в Київ він їздив під час археологічного з'їзду 1874 р.), виступає з критикою галицького рутенства усно і в літературі (замітна його стаття "Галицько-руський нарід і галицько-руські народовці" в "Правді" 1874 р.)* і стає одним із провідників нового, поступового народовства в

Галичині. Особливо в віденському кружку молодіжі мав він великий вплив, будучи її справдешнім провідником в р. 1873—1877.

Та катастрофа, що спала на Терлецького й інших галицьких поступовців в 1877 р., перервала його роботу й розбила його життя. В безглузді тодішній нагінці за соціалістами Терлецького арештовано, протримано більше як півроку в слідчій в'язниці, без всякої підстави, і засуджено ще потім на коротке в'язнення. Се було одно з тих моральних убивств, що не перестануть вопіяти по пімсту до неба. З в'язниці Терлецький вийшов фізично розбитий, без всяких засобів життя — посаду амануенса Віденської університетської бібліотеки, яку він мав перед арештом, йому відібрано по тім засуді, — і навіть без всяких виглядів, бо з дипломом філософічного факультету і з репутацією політичного злочинця не міг знайти собі ніякого хліба. Зламаний фізично й морально, записується він “для хліба” на правничий факультет Віденського університету (1879) і мусить боротися з бідною, щоб заробити собі найскромніший прожиток. Одначе з сього часу маємо все-таки досить численні його кореспонденції і статті з сучасного суспільного й економічного руху, а також і перший начерк його пізніших “Літературних стремлїнь”, що наразі лишився в рукописі*. У зв'язку з ним стояла й видрукувана при збірнику писань Волод[имира] Навроцького, одного з первоначальників галицької “Молодої України”, біографія його, написана Терлецьким*.

З кінцем 80-х рр., по кількох літах життя в Відні і на провінції в Галичині, Терлецький осідається у Львові. Трохи ліпше ставши матеріально з початком адвокатської практики (хоч, властиво, недостатки мусив терпіти аж до смерті), а з розвоєм радикальної партії, перейшовши на ролю обсерватора сього руху, котрого одним з духових батьків він був, Терлецький вертається до своїх давніх планів до оброблення історії культурної й суспільної еволюції Галичини в ХІХ в., і з заснуванням “Життя і слова” починає в ній друкувати пробу такого оброблення під титулом “Літературні стремлїння галицьких русинів, 1772—1872” (під псевдонімом Іван Заневич)*. Перейшовши, по вказівкам д-ра Франка, до архівальних студій для сеї роботи в рукописнім відділі бібл[іотеки] Оссолінських і знайшовши там багатий матеріал для суспільного руху 40-х рр., Терлецький для сього часу розширив рами свого дослідю, так що він почав переходити на публікацію півобробленого матеріалу. Так появилася в 1896 р. його цінна праця: “Знесення панщини в Галичині”, перша половина (стор. 287)*.

Сі дослідю дуже займали Терлецького, але, зайнятий своєю працею для хліба, він міг лише уривками їм віддаватися, а ріжні іспити, потрібні для адвокатського степеня, слідом і зовсім перервали їх — в 1899 він докторується, слідом пішли іспити адвокатські, а за ними ставала перспектива — йти адвокатом на провінцію, що було рівнозначне з відложенням

розпочатої наукової роботи. Але докінчити, на сторонах "Записок", бодай історію знесення панщини Терлецький хотів доконче, і з сею гадкою не розставався до останку.

По стількох літах біди й страждань, кінчаючи якраз свою адвокатську практику, Терлецький був якраз на порозі якогось спокійнішого й вигіднішого життя, та заздрісна доля, переслідуювши його ціле життя, не дала йому сього спочинку доступити. Боляк на боці, промучивши його кілька місяців, вкінці змусив його піддатися операції. Лікарі обмежилися спочатку чисто поверховим оперуванням, і Терлецький вийшов зі шпиталю; аж по кількох тижнях признано доконечною нову, тяжчу операцію, і ослаблений довгими літами хвороби й біди організм не подужав сеї другої. Коли ми з д-ром Франком перед виїздом на вакації відвідали Терлецького в львівським шпиталі — сій справдешній долині горя й нужди, в тиждень по операції, він вигледів уже дуже зле і раз у раз заговорював про близький кінець. Дійсно, тиждень пізніше — вночі під 9 (22) липня він умер, наслідком запалення легких, спричиненою наркозою... В гірським, далекім закутку ми довідалися про се вже під час його похоронів... Що було ще у Львові Русі, не роз'їхалося на вакації, зібралось на похорони* чоловіка, котрого в очах усіх приодягала авреоля мучеництва за свободу людської думки. На могилу його зложено вінець від Наукового товариства ім.Шевченка, котрого дійсним членом він був від перших виборів, а котрого при ліпших обставинах він певно був би один із визначніших робітників...

Пером земля сій розбитій силі, сим зламаним планам, та незламному характеру й патріотизму. Вічна пам'ять чоловіку, що при всіх перешкодах супротивних сил лишив свій слід в історії нашого відродження!..

истории русской былевой поэзии (диссертация на степень магистра) // Там само. — 1879. — № 12. — С. 526—555; 1880. — № 1—3. — С. 1—19, 99—134; 1881. — № 1, 3—5, 7, 8. — С. 25—52, 91—117, 157—199, 241—259. Литература “Слова о полку Игореве” // Там само. — 1880. — № 7, 8. — С. 221—243, 311—340; Палея. Разбор книг: В.Успенского “Толковая палея”, Казань, 1876 и А.Н.Попова “Книга бытия небеси и земли” // Там само. — 1881. — № 9, 10. — С. 205—268, 309—322. Зазначені праці вміщено у видання: Сочинения И.Н.Жданова: Изд. Отделения русского языка и словесности Императорской Академии Наук. — СПб, 1904—1907 — Т. I—II.

...головна його праця... — йдеться про дослідження: Русский былевой эпос: Исследования и материалы (диссертация на степень доктора). — СПб, 1895. — Т. I—V. М.Грушевський використовує джерела, які подав І.Жданов у цьому виданні, в “Історії української літератури” та “Історії України-Руси” (див.: *Грушевський М.* Історія України-Руси. — К., 2000. — Т. XI: Показчик імен. — С. 139).

...багато займається українськими піснями про кн[язя] Романа... — йдеться про праці І.Жданова початку 1890-х рр., зокрема: Песни о князе Романа // ЖМНП. — 1890. — № 4, 5 (див. бібліографію праць І.Жданова).

...Мономаховою легендою — легенда про перенесення на Русь царських регалій із Візантії і коронацію візантійськими послами Володимира Мономаха, що набула великого поширення в XVI—XVII ст. Московські князі використовували її для санкції свого царського титулу. М.Грушевський детально подає цю легенду з посиланням на варіант, викладений у працях І.Жданова (див.: *Грушевський М.* Історія України-Руси. — К., 1991. — Т. I. — С. 508).

О.М.

Д-р Остап Терлецький. Некрологічна замітка

Публікується за виданням: *Грушевський М.* Д-р Остап Терлецький. Некрологічна замітка // ЗНТШ. — Львів, 1902. — Т. XLVIII. — Miscellanea. — С. 12—15.

с. 564 *...життя й діяльність його буде представлена в особній статті, заповідженій для найближчої книжки “Записок” одним з ближчих знайомих покійника* — автор має на увазі статтю І.Франка: Д-р Остап Терлецький. Спомини і матеріали д-ра Івана Франка // ЗНТШ. — Львів, 1902. — Т. L. — С. 1—64. Окремий відбиток: Д-р Остап Терлецький. Спомини і матеріали д-ра Івана Франка. — [Львів, 1903]. — 64 с. Показчик друкованих і рукописних матеріалів самого О.Терлецького і про нього див.: Остап Терлецький: Показчик друкованих і рукописних матеріалів / АН Укр. РСР, Львів, наук. 6-ка ім. В.Стефаника; Уклад.: О.О.Дзьобан, С.С.Кіраль; Передм. С.С.Кіраля. — Львів, 1984. — 112 с.

Так появилася в 1896 р. його цінна праця: “Знесення панщини в Галичині”, перша половина (стор. 287) — йдеться про незавершену працю

О. Терлецького, частково опубліковану під назвою: *Заневич Іван*. Знесення панщини в Галичині. Причинок до історії суспільного життя і суспільних поглядів 1830—1848 рр. — Львів, 1895. — 287 с. О. Терлецький присвятив працю М. Драгоманову.

с. 565 *...перший начерк його пізніших "Літературних стремлінь", що наразі лишився в рукописі* — йдеться про неопубліковану за життя О. Терлецького частину праці "Літературні стремління галицьких русинів". Її рукопис віднайшов С. Федак і передав до бібліотеки НТШ. Була опублікована в 1903 р. І. Франком під назвою: Галицько-руське письменство 1848—1865 рр. на тлі тогочасних суспільно-політичних змагань галицько-руської інтелігенції. Недокінчена праця д-ра Остапа Терлецького / Видання редакції Літературно-наукового вістника; Передне слово І. Франка. — Львів, 1903. — 146 с.

...видрукувана при збірнику писань Волод[имира] Навроцького, одного з первоначальників галицької "Молодої України", біографія його, написана Терлецьким — йдеться про біографічний нарис: *Терлецький О.* Згадка про життя Володимира Навроцького // Твори Володимира Навроцького. — Львів, 1884. — Т. I. — С. I—XLVIII.

...виступає з критикою галицького рутенства усно і в літературі (замітна його стаття "Галицько-руський нарід і галицько-руські народовці" в "Правді" 1874 р.)... — йдеться про статтю: *Терлецький О.* Галицько-руський нарід и галицько-руські народовці (Замість справоздання з Київської археологічної подорожі) // Правда: письмо літературно-політичне. — Львів, 1874. — Ч. 17. — 18 (30) жовтня. — С. 708—717; Ч. 18. — 3 (15) листопада. — С. 747—763. Праця незавершена. У 1902 р. вже після смерті О. Терлецького цю статтю перевидав І. Франко окремою брошурою: *Терлецький О.* Москвофіли й народовці в 70-х рр. — Львів, 1902. — IV, 64 с. (Літературно-наукова бібліотека; ч. 37). І. Франко зробив деякі доповнення, спираючись на чернетковий рукописний варіант частини цієї статті під заголовком "Спомини з Київської подорожі" (див.: Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. — Відділ рукописів. — Ф. 205 (О. Терлецький), спр. 4). Видаючи брошуру О. Терлецького, І. Франко змінив назву статті відповідно до її суті та змісту.

...і з заснуванням "Життя і слова" починає в ній друкувати пробу тако-го оброблення під титулом "Літературні стремління галицьких русинів, 1772—1872" (під псевдонімом Іван Заневич) — йдеться про працю О. Терлецького: *Заневич Ів.* Літературні стремління галицьких Русинів від 1772 до 1872 // Життя і слово: Вістник літератури, історії і фольклору / Видає Ольга Франко. — Львів, 1894. — Т. I. — С. 207—215, 358—370; Т. II. — С. 69—80, 198—204, 428—451; 1895. — Т. III. — С. 99—110, 274—285, 430—461; Т. IV. — С. 112—160, 272—302, 385—454. Хронологічно праця доведена до 1840-х рр.

с. 566 *Що було ще у Львові Русі, не роз'їхалося на вакації, зібралось на похорони...* — на похороні О. Терлецького, що відбувся 11 (24) липня 1902 р. на Личаківському цвинтарі у Львові, були присутні депутати австрійського парламенту Ю. Романчук, О. Барвінський, А. Кос. Із надгробними промовама ви-

ступили канонік І. Чапельський, професор Львівського університету О. Колесса, редактор соціал-демократичного часопису "Воля" М. Ганкевич. Про похорон О. Терлецького та оцінку його діяльності представників різних українських партійних угруповань див.: [б. л.] Д-р Остап Терлецький // Діло (Львів). — 1902. — Ч. 151. — 9 (22) липня; [б. л.] Новинки. — На похорони б. п. Остапа Терлецького // Діло. — 1902. — Ч. 154. — 12 (25) липня; [б. л.] Остап Терлецький. 1850—1902 // Воля: Орган української соціальної демократії (Львів). — 1902. — Ч. 14, 15. — 1 серпня; *Павлик М.* Остап Терлецький // Громадський голос: Орган українсько-руської радикальної партії (Львів). — 1902. — Ч. 16, 17. — Вересень. — С. 121—123.

М.М.

До некролога Остапа Терлецького

Публікується за виданням: *Грушевський М.* До некролога Остапа Терлецького // ЗНТШ. — Львів, 1902. — Т. L. — Miscellanea. — С. 13—15. Автограф зберігається у: ЦДАУЛ. — Ф. 401, оп. 1, спр. 47, арк. 8—10.

с. 567 [Добродій] М. Павлик звернув нашу увагу... — йдеться про лист М. Павлика до редакції "ЗНТШ" від 27 вересня 1902 р., у якому описані стосунки між М. Драгомановим і О. Терлецьким (див. чернетку: ЦДАУЛ. — Ф. 663 (М. Павлик), оп. 1, спр. 173, арк. 1—23). М. Грушевський обнародував тільки невелику частину листа. Зокрема, були випущені ті фрагменти, де сам М. Павлик пояснював причини невдалої наукової кар'єри О. Терлецького. Він звинувачував у цьому передусім галицьку суспільність, що була, як стверджував, неготовою творчо сприйняти ідеї М. Драгоманова. М. Павлик писав: "Вплив той [М. Драгоманова] був лише гарний, але, на лихо, падав у таку мало-нагрівну атмосферу та на таку малу-врожайну ниву, як наша. Суспільність наша під проводом таких заскорузливих політиків, як неб[іжчик] Вол. Барвінський, уїдала на Драгоманова навмання, зовсім не знаючи дійсних его змагань" (Там само. — Арк. 14).

...д. Павлик подає деякі виїмки з кореспонденції Драгоманова та децю з спогадів — М. Павлик мав намір видати листи О. Терлецького та інших членів українського студентського товариства "Січ" у Відні до М. Драгоманова. У некролозі на смерть О. Терлецького він писав: "Неб[іжчик] Терлецький мав великий вплив взагалі на нашу інтелігенцію. <...> Я, що правда, маю до того дуже цінні матеріяли, — листи Терлецького й інших Січовиків до Драгоманова, і в свій час видам їх та напишу, на їх підставі, про роллю Терлецького в історії нашого радикалізму" (*Павлик М.* Остап Терлецький // Громадський голос. — Львів, 1902. — Ч. 16, 17. — Вересень. — С. 122). Цей задум М. Павлику реалізувати не вдалося.

...(див. вище статтю д-ра Франка про Терлецького) — йдеться про опубліковану в цьому самому томі "ЗНТШ" статтю "Д-р Остап Терлецький. Спомини і матеріяли д-ра Івана Франка" (1902. — Т. L. — С. 1—64).

З М І С Т

	с. тексту	с. ком.
<i>М.Капраль</i> . Від упорядника	V	
Розділ I. АРХЕОГРАФІЧНІ ПУБЛІКАЦІЇ, ПЕРЕДМОВИ	1	
Сторінка з історії українсько-руського сільського духовенства (по самбірським актам XVI в.)	3	596
Лист кор[оля] Стефана Баторія до калги з р. 1577	76	602
Монах ворожитом	78	602
Причинки до історії роду Бибельських, зібрані арцибіскупом львівським Яном Прохніцьким. Подав Аристарх Крижановський ...	80	603
Два селянські контракти купна-продажі з початку XVI в.	90	605
Кілька грамот Володислава Опольського	95	606
Кілька документів до історії сільського духовенства в Галичині XVII—XVIII в.	102	608
Козаки в 1470-х рр.	112	609
Незаплачене київське подимне	117	609
“Козаки” в Галичині 1605 р.	118	610
Матеріали до історії Коліївщини. I. Василянські записки й листи про Коліївщину.	120	610
Матеріали до історії суспільно-політичних і економічних відносин Західної України. Серія перша (ч. 1—80) (1361—1530)	140	612
Серія друга (ч. 81—132) (1531—1574)	227	619
[Вступне слово до т. VIII “Руської історичної бібліотеки”]	300	623
[Передмова до т. XXI “Руської історичної бібліотеки”]	302	624
[Вступне слово від редакції до т. XXII “Руської історичної бібліотеки”]	304	625
[Передмова до т. XXIII—XXIV “Руської історичної бібліотеки”]	306	625
[Передмова до т. III “Жерел”]	309	628
[Передмова до т. VII “Жерел”]	311	629
Розділ II. АРХЕОЛОГІЧНІ СТУДІЇ	313	630
Бронзові мечі з Турецького повіту (Галичина)	315	630
Ковтки “київського типу” у сучасних кавказців	319	631
Печатки з околиць Галича	322	632
Розділ III. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	325	632
Хронологія подій Галицько-Волинської літописі	327	632
До справи хронологічної зв’язі в Галицько-Волинській літописі.		
Кілька заміток до статті Б.Барвінського	388	638
Економічний стан селян в Сяноцькім старостві в середині XVI в. на основі описей королівщин	392	638

Економічне становище селян в Львівському старостві в середині XVI віку на основі описей королівщин	414	643
Чи маємо автентичні грамоти кн[язя] Льва?		
Критично-історична розвідка	442	646
Ще про грамоти кн[язя] Льва галицького.		
З приводу статті проф. Линниченка	461	652
Кілька заміток до “Чуда св. Климента папи римського”	472	653
Іще до “Чуда св. Климента папи римського”	475	654
“Люди в пенезех”	478	654
Розділ IV. ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЙНІ СТАТТІ, ВИСТУПИ, ПРОЕКТИ	481	654
Огляд праць Н.Кондакова з історії староруської штуки	483	654
Київські мініатюри при Трірській псалтирі	495	657
Львівське Наукове товариство імені Шевченка і його внески у вивчення Південної Русі	505	659
[Виступ на звичайних загальних зборах Наукового товариства ім. Шевченка, 29 червня 1904 р.]	533	662
[Виступ на звичайних загальних зборах Наукового товариства ім. Шевченка, 19 цвітня 1905 р.]	535	663
Записка, предложена археографічній комісії в справі видання корпусу матеріалів до історії Козаччини	539	666
Розділ V. НЕКРОЛОГИ	541	668
Петро Лашкар'юв (Некролог)	543	668
Митрофан Дикарів (Некрологічна звістка)	545	669
Пам'яті Олександра Кониського	546	671
Матвій Симонів (Номис) (Некрологічна замітка)	557	682
Ізидор Шараневич (Некролог)	559	685
Мих[айло] Сухомлінов — Ів[ан] Жданов. Некрологічна замітка	562	689
Д-р Остап Терлецький. Некрологічна замітка	564	691
До некролога Остапа Терлецького	567	693
Олексій Андрієвський. Некрологічна замітка	569	694
Пам'яті Олександра Лазаревського	572	697
Тадей Рильський. Некрологічна замітка	580	707
Пам'яті Олексія Маркевича	581	709
П. Литвинова-Бартош. Некролог	592	716
Аристарх Крижановський. Некролог	593	717
[Вільгельм Онкен. Некролог]	595	718
КОМЕНТАРІ	596	
СПИСОК ЦИТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	719	
ПОЯСНЕННЯ СЛІВ	736	
ПОКАЖЧИК	738	

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Грушевський Михайло Сергійович

Твори: У 50 томах

Том 7

Серія “Історичні студії та розвідки (1900—1906)”

Редактор	<i>Л.Веремієнко</i>
Художнє оформлення	<i>С.Іванов</i>
Технічний редактор	<i>С.Довба</i>
Комп'ютерний набір і верстка	<i>Л.Гринчишин</i>
Коректори	<i>Р.Гамада, М.Ломеха, Б.Павлів, О.Тростянчин</i>

Здано на складання 14.07.2005. Підп. до друку 05.12.2005.

Формат 70x100¹/₁₆. Папір офс. Гарн. Academy. Офс. друк. Умовн. друк. арк. 63,85.

Умовн. фарбовідб. 64,25. Обл.-вид. арк. 56,39. Додрук. накладу 500 прим.

Свідоцтво держ. реєстру: серія ДК № 22. Вид. № 17. Зам. 556-5.

Державне спеціалізоване видавництво “Світ” 79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
www.dsv-svit.lviv.ua; e-mail: office@dsv-svit.lviv.ua

Надруковано з готових діапазитивів на ВАТ “Львівська книжкова фабрика “Атлас”
75005 м. Львів, вул. Зелена, 20

Грушевський М.С.

Г 91 Твори: У 50 т. /Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.;
Голов. ред. П.Сохань. — Львів: Світ, 2002 —
Т. 7: Серія “Історичні студії та розвідки (1900—1906)”. — 2005. —
792 с.

ISBN 966-603-223-6; 966-603-439-5 (т. 7).

Сьомий том зібрання праць М.Грушевського продовжує серію “Історичні студії та розвідки” і охоплює період 1900—1906 рр. У ньому вміщені археографічні публікації, передмови, історичні статті, огляди, рецензії та некрологи пам’яті видатних постатей того часу.

Видання розраховане для науковців та всіх, хто цікавиться історією України.

ББК 63.3 (4 УКР)

ISBN 966-603-223-6

ISBN 966-603-439-5 (т. 7)